

ks. Stanisław Labendowicz

Metody biblijne w katechezie młodzieży i dorosłych

W katechezie metody mają za zadanie zaznajamiać uczestników z wiarą i życiem Kościoła w taki sposób, by zgodnie ze swymi zdolnościami stali się jak najlepiej rozumiejącymi je oraz samodzielnie współtworzącymi częściami tej społeczności. W Adhortacji apostołskiej *Catechesi tradendae* czytamy: „Ażeby katecheza osiągnęła swój właściwy cel, to jest wychowanie w wierze, niezbędne jest wprowadzenie różnych metod, stosownych do wieku i rodzaju umysłowego katechizowanych, dojrzałości eklezjalnej i duchowej oraz indywidualnych uwarunkowań. Ujmując rzecz na szerszej płaszczyźnie, różnorodności tej domaga się wszystko, co ma związek ze środowiskiem społeczno-kulturalnym, w którym Kościół katechizuje” (CT 51). Jak podaje M. Majewski, metoda „o tyle będzie skutecznym narzędziem przekazu rzeczywistości katechetycznej i rozwoju wiary, o ile będzie razem z innymi elementami tworzyć całą katechezę, uczestniczyć w jej stawianiu się, rozwoju i perspektywach (...). Zasadniczymi elementami metody powinny być: spontaniczność, zaangażowanie, odkrywczość, refleksja, przeżycie, rozmodlenie i świadectwo. Po tak pojętej metodzie można z pewnością spodziewać się wielkich osiągnięć katechetycznych”¹. Takim

osiągnięciem w katechezie młodzieży i dorosłych będzie ułatwienie katechizowanemu „spotkania” z danym problemem, a przede wszystkim ułatwienie spotkania z drugim człowiekiem. To jest jednocześnie cel każdej katechezy. Jan Paweł II w *Catechesi tradendae* pisze: „Pluralizm metod we współczesnej katechezie może być znakiem żywotności i pomysłowości. Ważne jest oczywiście, aby wybrana metoda opierała się ostatecznie na podstawowym prawie, które obowiązuje w całym życiu Kościoła: na prawie wierności dochowanej Bogu i wierności okazanej człowiekowi w tym samym duchu miłości” (CT 55).

W pracy z młodzieżą i ludźmi dorosłymi korzysta się z wielu metod, którymi należy posługiwać się według określonych zasad. M. S. Knowles i T. Husén wymieniają cztery zasady, które mają istotne znaczenie dla owocnego procesu katechetycznego², a są to:

1) *Aktualność*. Osoby, które uczestniczą w katechezie powinny posiadać pewność, że ich problemy i zapytania zostaną podjęte podczas jej trwania. Jednocześnie wszystkie omawiane zagadnienia powinny uświadamiać dorosłym, jak mocno związane są one z egzystencją;

¹ M. Majewski, *Propozycja katechezy integralnej*, Łódź 1978, s. 153-154.

² Por. M. S. Knowles, T. Husén, *Dorośli uczą się. Metodyczne kształcenie dorosłych*, Stuttgart 1963, s. 154.

2) *Poglądowość*. W tej zasadzie chodzi o to, by katechizowany zawsze miał świadomość, że poruszane tematy są konfrontowane z rzeczywistością;

3) *Aktywność*. Osoby katechizowane powinny uznać cel danego przedsięwzięcia za swój własny. Jest to możliwe wtedy, gdy dane zagadnienie dotyczy ich życia, lecz nie znają sposobu jego rozwiązania. Chęć nauczania się czegoś płynie zwykle z przekonania o istnieniu przepaści między tym, co już wiemy, a tym, co nowego pojawia się obok nas, a co właściwie należałoby znać. Katecheta powinien zastanowić się nad tym do czego jest w stanie dotrzeć wraz z katechizowanymi. Powinien on wskazywać poszczególnym osobom drogi prowadzące do dalszego samodzielnego działania, a także odpowiednio ich inspirować. Do zadań katechety należy także poinformować katechizowanych o sposobie pracy i wyraźnie zaznaczyć, czego oczekuje się od nich;

4) *Uwzględnienie*. Katecheta powinien posiadać zmysł skierowany na procesy duchowe uczących się osób. Nie wolno mu interesować się jedynie danym problemem, musi on wykazywać również duże zainteresowanie katechizowanymi. Rozumienie problemowo-logiczne powinno uzupełnić się rozumieniem psychologicznym. Wielu dorosłych uczących się odczuwa czasem zmieszanie, rozczarowanie, zdemotywowanie, a wszystkie te zjawiska, jeżeli zostaną prawidłowo wykorzystane przez katechetę, mogą posiadać pewną wartość ze względu na cel katechizacji dorosłych. Katecheta musi ten stan rzeczy respektować, jednocześnie jednak powinien doprowadzić do wzajemnej wymiany między uczącymi się, tak by doszło do wzajemnego ubogacenia się.

Do metod stosowanych w katechezie młodzieży i dorosłych należą między innymi metody biblijne. Katecheza

„realizowana metodami biblijnymi w pełni otwiera się na Pismo Święte, widząc w nim źródło, podstawę i model swojej pracy. (...) Pismo Święte, jest księgą, którą katechizowani posiadają, w nią się zagłębiają i według niej kształtują swoją postawę. Metody biblijne przez wspólnotowe rozważanie Słowa Bożego prowadzą do egzystencjalnego kontaktu z Chrystusem, który objawia się w tym Słowie, ofiarowuje swoją miłość i wzywa do apostołstwa. Jeżeli wiara rodzi się ze słuchania, to właśnie wsłuchiwanie się wewnętrzne w to wszystko, co Chrystus powie, należy do istoty tych metod”³. Katechizowany poprzez pracę z Pismem Świętym, które daje odpowiedź na nurtujące pytania, poznaje swoją wiarę i sposoby rozwiązywania problemów, jakie pojawiają się w życiu. Metody biblijne wykorzystywane w katechezie młodzieży i dorosłych to m.in: metoda godzin biblijnych, metoda kręgów biblijnych, metoda tzw. dzielenia się Ewangelią, metoda rozmowy ewangelicznej, metoda ewangelicznej rewizji życia i metoda tzw. krótkich formuł wiary.

Metoda godzin biblijnych

Nazwa metody pochodzi od czasu, w którym trwa spotkanie z Biblią. Ma ona prowadzić do tego, aby Pismo Święte stało się dla wiernych Księgą Życia. Metoda ta ma potrójny cel: 1) dąży do spotkania z Chrystusem w Słowie, przez głębsze wyjaśnienie go i wydobywanie jego zasadniczego sensu teologicznego; 2) wyzwała świadomość i inicjatywę oraz rodzi decyzję nowego życia w pogłębionej wierze, wyrażającej się w miłości; 3) podejmuje próbę nauczania właściwego, samodzielnego i wspólnotowego czytania Pisma Świętego. Metoda godzin biblijnych jest to czytanie Pisma Świętego z udziałem świeckich poza liturgią. Może być:

³ M. Majewski, *Propozycja...*, s. 154.

tematyczna, w trakcie której kolejno omawia się teksty różnych ksiąg biblijnych dotyczące jednego tematu oraz *komentująca* kolejno poszczególne księgi Pisma Świętego. Rozróżniamy również godzinę biblijną prowadzoną poza kościołem, w gronie osób zainteresowanych Biblią, oraz godzinę biblijną przybierającą postać otwartego dla wszystkich nabożeństwa w świątyni. Porównując schematy przebiegu godziny biblijnej u poszczególnych autorów można dostrzec pewne różnice, jednak dwa elementy pozostają niezmiennie: wyjaśnienie tekstu i wyciągnięcie z niego wniosków dla życia⁴. Systematycznie prowadzona godzina biblijna przynosi obfity plon jej uczestnikom i duszpasterzom. Pierwszych wprowadza w bogactwa słowa Bożego i uczy samodzielnej lektury Pisma Świętego, drugich zaś przymusza do ponownego przemyślenia swojej pracy duszpasterskiej w świetle Objawienia. Jedni i drudzy ze słowa Bożego czerpią moc do pełnego życia chrześcijańskiego.

Metoda kręgów biblijnych

Określenie „krąg biblijny”⁵ wywodzi się od grupy osób bliżej zainteresowanych i głębiej żyjących Pismem Świętym. Specyfika pracy w kręgach biblijnych polega na tym, że wszyscy uczestnicy kręgu wspólnie czytają odpowiednio dobrane fragmenty Pisma Świętego, a następnie rozważają je i dyskutują o nich. Praca przebiega w dwóch etapach: 1) egzegetyczne wyjaśnienie tekstu ze zwróceniem uwagi na jego wymowę teologiczno-moralną (kierownik formułuje szereg

pytań zmierzających do wyjaśnienia tekstu); 2) zastosowanie tych tekstów w życiu (konfrontacja własnego życia z wezwaniem Bożym zawartym w Piśmie Świętym). Swoistym wariantem metody kręgu biblijnego jest *metoda Västers* (nazwa metody pochodzi od miasta szwedzkiego Västers, gdzie się zrodziła). Metoda ta nie porzeka na kontemplacji słowa Bożego, ale wnika w jego treść, dopuszczając możliwość dociekań i objaśnień. Pracując tą metodą, pytamy: jaki był sens słów Pisma Świętego dla ówczesnych ludzi, co te słowa oznaczają dzisiaj i do jakiego działania obecnie wzywają. Dyskusję prowadzi kierownik kręgu, którym może być duszpasterz lub przygotowana do tego zadania osoba świecka.

Metoda tzw. dzielenia się Ewangelią

Metoda ta polega na wyprowadzaniu z fragmentu Ewangelii wniosków dla chrześcijańskiego życia. W spotkaniach prowadzonych tą metodą kładzie się akcent na umiejętność słuchania tego, co mówi do uczestników Bóg, nie ma natomiast miejsca na dyskusję nad samym tekstem. R. Kamiński przedstawia następujący plan prowadzonej tą metodą katechezy⁶: 1) modlitwa do Ducha Świętego, 2) głośne odczytanie tekstu biblijnego – dobrze jest wykorzystać czytanie mszalne z najbliższej niedzieli lub święta, ponieważ przygotowuje to członków kręgu do świadomego i czynnego uczestnictwa we Mszy Świętej i przeżycia liturgii, 3) rozważanie w ciszy słowa Bożego i postawienie sobie pytania, w jaki sposób te słowa odnoszą się, do ich życia

⁴ Por. R. Kamiński, *Biblia w życiu parafii i małych wspólnot religijnych*, w: *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*, red. J. Kudasiewicz, Lublin 1991, s. 154; por. F. Gryglewicz, *Praktyczne sposoby szerzenia znajomości Pisma Świętego w parafii*, w: *Pismo Święte w duszpasterstwie współczesnym*, s. 166-167; por. J. Kudasiewicz, *Proforystyka pastoralna. Pismo Święte jako Księga Ludu Bożego*, w: *Wstęp ogólny do Pisma Świętego*, red. J. Szłaga, Poznań-Warszawa 1986, s. 264.

⁵ Por. J. Kudasiewicz, *Proforystyka...*, s. 264-265.

⁶ Por. R. Kamiński, *Biblia...*, s. 159.

⁷ Por. tamże, s. 159-160.

i postępowania, 4) dzielenie się z uczestnikami spotkania tym, co w każdym z nich wywołało słowo Boże, 5) dziękczynienie Bogu za poznanie Jego słów.

Metoda rozmowy ewangelicznej

Stosowanie tej metody ma na celu doprowadzenie do coraz lepszego poznania Chrystusa, aby móc Go naśladować. Celem podrzędnym może być przygotowanie do Eucharystii czy też dążenie do lepszego zrozumienia czytań mszalnych i kształtowanie życia przez słowo Boże. Rozmowy ewangeliczne odbywają się w ciągu roku zasadniczo co tydzień, a w czasie rekolekcji codziennie, w grupach liczących od 3 do 7 osób. W pracy tą metodą ważna rola przypada animatorowi – katechecie. Do jego zadań należy dobre przygotowanie spotkania przez osobistą modlitwę i indywidualne studium potrzebnych tekstów biblijnych. Rozmowa ewangeliczna składa się z trzech części⁷: 1) sprawozdanie z poprzedniej rozmowy ewangelicznej; 2) rozmowa prowadząca do odkrycia i zrozumienia – ta część przebiega w formie pytań i odpowiedzi; 3) zastosowanie – przyjmuje różny charakter, np. może dotyczyć uznania odkrytych prawd i modlitwy oraz przyjęcia tych praw albo nauki niektórych cytatów z Pisma Świętego na pamięć.

Metoda ewangelicznej rewizji życia

Metoda ta za punkt wyjścia ma konkretne wydarzenie, od którego dochodzi do słowa Bożego zawartego w Piśmie Świętym. Słowo Boże rzuca światło na chrześcijański sens danego wydarzenia. Rewizja życia jest ujęta

w jednym haśle: „Widzieć – Oceniać – Działać”, tzn. widzieć konkretne wydarzenia lub sytuację, oceniać ją w świetle Ewangelii i działać zgodnie z tą chrześcijańską oceną⁸. Skuteczność tej metody jest uwarunkowana atmosferą modlitwy podczas całego spotkania. Spotkanie powinno się odbywać w małej grupie. Zaleca się także, aby członkowie grupy pochodzili z jednego środowiska, np. młode małżeństwa. Metoda rewizji życia przechodzi od jednostkowych opinii do całościowego patrzenia na świat. Wyrabia ona przekonanie, że prawo Boże jest fundamentem ludzkiego istnienia, a jego przekroczenie sprowadza na ludzkość nieszczęścia. Od prowadzącego katechezę wymaga się bogatego doświadczenia życiowego, wrażliwości i otwartości na sprawy ludzkie⁹.

Metoda tzw. krótkich formuł wiary

Nazwa tej metody wywodzi się stąd, iż każdy uczestnik spotkania, albo cała grupa, w oparciu o tekst biblijny ustala swoje wyznanie wiary. Metoda znajduje zastosowanie w grupach wdrożonych już do pracy biblijnej przez inne metody, zwłaszcza wśród osób dorosłych. Zmierzają do pogłębienia formacji biblijnej uczestników. Katecheza realizowana tą metodą przyjmuje następujący układ: 1) modlitwa, 2) podanie przez animatora kręgu tematu i tekstów z Pisma Świętego, 3) praca w grupach, polegająca na analizie tekstu biblijnego i formułowaniu krótkich formuł wiary, 4) wspólne zebranie – przedstawienie ujęć i ich usystematyzowanie według ważności, 5) praca w grupie – ustalenie swojego stanowiska w tej sprawie¹⁰.

⁸ Por. J. Kudasiewicz, *ju.*, s. 266.

⁹ Por. M. Majewski, *Propozycja...*, s. 156-157.

¹⁰ Por. R. Kamiński, *Biblia...*, s. 158.